

Πρώτο μέρος

Χαιρετισμούς από το **Project Hindsight** προς τους συναδέλφους αστρολόγους στο **Συνέδριο Αστρολογίας του St. Petersburg**. Ονομάζομαι **Robert Schmidt** και θα ήθελα να σας δώσω μια ιδέα για μερικά από τα πλούτη που αποκαλύψαμε μέσα από τη μετάφραση και τη μελέτη των ελληνιστικών αστρολογικών κειμένων. Πρώτα απ' όλα, όμως, επιτρέψτε μου να ορίσω τι εννοώ με τον όρο Ελληνιστική Αστρολογία. Με τον όρο αυτό εννοώ το είδος της αστρολογίας που εμφανίστηκε κάποια στιγμή μετά την κατάκτηση της Αιγύπτου από τον Αλέξανδρο, το 332 π.Χ. και κάποια στιγμή πριν την έναρξη της Χριστιανικής εποχής.

Είναι κάπως δύσκολο να προσδιοριστεί ακριβέστερα ο ακριβής χρόνος κατά τον οποίο εμφανίστηκε αυτό το υλικό. Όμως, η ακαδημαϊκή άποψη του Curt είναι ότι τα γραπτά που αποτελούν το πρωτότυπο ελληνιστικό αστρολογικό υλικό συντάχθηκαν κάποια στιγμή κατά το 2ο αιώνα π.Χ. Το ποιοι συνέγραψαν αυτά τα πρωτότυπα γραπτά είναι επίσης αρκετά μυστηριώδες. Τα έργα συσχετίζονται με μία κάστα ημίθεων προσώπων με ονόματα όπως **Ερμής Τρισμέγιστος, Ασκληπιός, Άνουβις, Ορφέας** κλπ. Τώρα το θέμα είναι ότι δεν έχουμε πολύ υλικό από αυτούς τους πρώτους αστρολόγους, τους οποίους θα ονομάζουμε ιδρυτές αστρολόγους της ελληνιστικής παράδοσης. Κάποια στιγμή, λίγο μετά το 2ο αιώνα π.Χ., συγκεντρώθηκε μεγάλος όγκος αστρολογικού υλικού από κάποια εξίσου μυστηριώδη πρόσωπα, συγκεκριμένα από κάποιον ονόματι **Νετσέψω** και κάποιον άλλο ονόματι **Πετοσίρης**. Λέω ότι αυτό είναι κάπως μυστηριώδες γιατί ο Νετσέψω ήταν στην πραγματικότητα Αιγύπτιος φαραώ και ο Πετοσίρης ήταν υψηλού βαθμού ιερέας, αλλά φαίνεται πως έζησαν σε διαφορετικές εποχές. Άρα αυτά μπορεί να ήταν φανταστικά ονόματα για τους πραγματικούς συγγραφείς αυτών των απ' ό,τι φαίνεται εκτενέστατων πραγματειών. Ο Νετσέψω και ο Πετοσίρης θεωρήθηκαν σχολιαστές και ερμηνευτές του αρχικού υλικού που χρονολογείται από τον **Ερμή τον Τρισμέγιστο** και τους άλλους που ανέφερα. Όμως, αυτή η μεγάλη επιτομή αστρολογικού υλικού δεν επέζησε η ίδια ανέπαφη. Δεν έχουμε όλους τους τόμους και όλα τα διαφορετικά βιβλία που

γράφτηκαν από αυτά τα δύο πρόσωπα. Αυτό που γνωρίζουμε για τη συγγραφή είναι κυρίως από αποσπάσματα που δημιουργήθηκαν από τους μεταγενέστερους συγγραφείς, περιστασιακές παραφράσεις και απλές μόνο αναφορές, οι οποίες σε μερικές περιπτώσεις δεν έχουν μεγάλο περιεχόμενο. Όπως κι αν έχει το πράγμα, αυτό το υλικό που διαμορφώθηκε σ' αυτό το τελευταίο έργο των Νετσέψω και Πετοσίρη κατέστη η πηγή όλων των μεταγενέστερων αστρολογικών γραπτών.

Θα μπορούσε να εννοηθεί πως η ελληνιστική παράδοση εκτείνεται από αυτήν την ιδρυτική περίοδο που ανέφερα μέχρι ίσως τον 7ο αιώνα μ.Χ. Παρ' όλο που αυτό καλύπτει τη Ρωμαϊκή περίοδο και την πρώτη Βυζαντινή περίοδο, εξακολουθώ να την αποκαλώ Ελληνιστική αστρολογία για τον απλό λόγο ότι έχει όλα τα χαρακτηριστικά αυτής της αρχικής αστρολογίας και δεν επηρεάστηκε από άλλες παραδόσεις. Αυτό είναι σε κάποιο βαθμό σαν να ονομάζουμε το έργο του William Lilly και της Αγγλικής σχολής, που έγραφαν κατά το τέλος του 1600, μεσαιωνική αστρολογία, γιατί ο τύπος της αστρολογίας που εξασκούσαν είναι στην πραγματικότητα μεσαιωνική, σχετίζεται άμεσα με τη μεσαιωνική παράδοση και δεν επηρεάστηκε από πολλές από τις αναθεωρητικές τάσεις που βρίσκουμε σε συγγραφείς όπως ο Kepler και ο Γάλλος αστρολόγος Morin.

Έτσι, με τον όρο Ελληνιστική αστρολογία εννοώ το είδος της αστρολογίας που εξασκείτο σε αγνή και ανόθευτη μορφή από το 2ο αιώνα π.Χ. περίπου μέχρι τον 7ο αιώνα. Η Ελληνιστική αστρολογία σηματοδοτεί ένα τελείως νέο ξεκίνημα στην ιστορία της αστρολογίας. Είναι σχεδόν σίγουρο ότι οι ελληνιστικοί αστρολόγοι πήραν την ιδέα να ασχοληθούν με την αστρολογία από τους Βαβυλωνίους ή πιθανώς από τους Αιγύπτιους της προ-ελληνιστικής εποχής ή ίσως και από τους δύο· και οι δύο εξασκούσαν την αστρολογία σε κάποια μορφή της πριν από την ελληνιστική περίοδο.

Όμως, κατά τη διάρκεια αυτής της ελληνιστικής εποχής, εισήχθη ένας τεράστιος αριθμός νέων εννοιών και τεχνικών που, ακολουθούμενες προς τα πίσω, δεν οδηγούν ούτε στις Βαβυλωνιακές ούτε στις προ-ελληνιστικές Αιγυπτιακές και προγενέστερα. Αυτές περιέχουν βασικές αστρολογικές έννοιες όπως οίκους, χαρακτηριστικά ζωδίων όπως οι τετραπλότητες και οι

τριπλότητες και τα αρσενικά και θηλυκά ζώδια, διδασκαλία όψεων, διαδικασίες χρονικού προσδιορισμού, όπως διελεύσεις, δευτερεύουσες κατευθύνσεις και επίσης διάφορες μεθόδους προόδων, καθώς επίσης και τη μελέτη ηλιακών επιστροφών συν μερικά ακόμα βασικά θέματα που εξακολουθούν να αποτελούν μέρος της αστρολογικής πρακτικής, παρ' όλο που οι αρχικές έννοιες μπορεί να γίνονται αντιληπτές διαφορετικά στη σύγχρονη εποχή. Έτσι, αυτό το υλικό που είναι αναγνωρίσιμη αστρολογία με τη σύγχρονη έννοια, παρουσιάστηκε όλο κατά τη διάρκεια αυτής της ελληνιστικής περιόδου. Γι' αυτό θα μπορούσαμε σχετικά δικαιολογημένα να πούμε ότι η Ελληνιστική αστρολογία είναι η πηγή προέλευσης όλης της μετέπειτα δυτικής αστρολογίας. Αυτή η ελληνιστική παράδοση είχε τεράστια επίδραση στην ανάπτυξη της δυτικής αστρολογικής παράδοσης.

Μεγάλος όγκος του ελληνιστικού υλικού μεταφράστηκε στα Αραβικά κατά τον όγδοο αιώνα, είτε απευθείας από ελληνικές πηγές είτε μέσω ενδιάμεσων μεταφράσεων στα Περσικά και κατά τη διάρκεια των πρώτων τουλάχιστον αιώνων της Αραβικής άνθισης της αστρολογικής πρακτικής, η αστρολογία ήταν για όποιο σκοπό κι αν τη χρησιμοποιούσαν Ελληνιστική αστρολογία. Πρέπει να πω, όμως, ότι οι Άραβες αστρολόγοι προφανώς δεν είχαν βρει το σύνολο της Ελληνιστικής αστρολογίας που έχουμε στη διάθεσή μας σήμερα. Οι κύριες πηγές στις οποίες βασίζονταν όταν διαμόρφωναν, σχημάτιζαν και σχηματοποιούσαν τη δική τους αστρολογία – **οι κύριοι συγγραφείς, ελληνιστικοί συγγραφείς, ήταν ο Δωρόθεος της Σιδώνας και ο Πτολεμαίος**. Το πρόβλημα με αυτό είναι ότι ο Πτολεμαίος δεν είναι ακριβώς αντιπροσωπευτικός ελληνιστικός αστρολόγος. Αν και υπάρχει πολύ υλικό στην Τετράβιβλο, που είναι ουσιαστικά παραδοσιακή Ελληνιστική αστρολογία, ο Πτολεμαίος είχε τη δική του θεματολογία και απέρριψε τεράστιες ποσότητες από το προγενέστερο ελληνιστικό υλικό, το οποίο δεν ενσωμάτωσε στη δική του **Τετράβιβλο**. Είναι δύσκολο, λοιπόν, να χρησιμοποιήσει κανείς τον Πτολεμαίο ως χαρακτηριστικό εκπρόσωπο της Ελληνιστικής αστρολογίας. Ο άλλος συγγραφέας που επηρέασε πολύ κατά τη διάρκεια της αραβικής περιόδου ήταν ο **Δωρόθεος**. Και ο Δωρόθεος έχει στην πραγματικότητα αρκετό υλικό που είναι παραδοσιακό ή αυτό που εγώ θα αποκαλούσα τώρα παραδοσιακό, δηλαδή αντιπροσωπευτικό της πρωτότυπης ελληνιστικής

μορφής της αστρολογίας. Υπάρχει όμως ένα πρόβλημα και με το **Δωρόθεο** επίσης και αυτό είναι ότι το έργο του γράφηκε σε στίχο, σε διδακτικό στίχο και ήταν ένα σχετικά μακρύ ποίημα, το οποίο δυστυχώς δεν επέζησε πλήρως στα Ελληνικά. Μεταφράστηκε όμως στα Περσικά και από τα Περσικά στα Αραβικά. Έχουμε ήδη λοιπόν μια μεσολάβηση, μέχρι την εποχή που ο Δωρόθεος φτάνει στους Άραβες αστρολόγους. Και επειδή ήταν γραμμένο σε στίχο, ήταν επίσης αναμφίβολα κάπως δύσκολο για τους Άραβες μεταφραστές να το κατανοήσουν πλήρως. Ο **Πτολεμαίος** είναι εξίσου δύσκολο να κατανοηθεί γιατί γράφει σε απίστευτα πυκνό και αρχιτεκτονικά συμπυκνωμένο τρόπο, που θα ήταν δύσκολος ακόμα και για σύγχρονους κλασικιστές με σημαντική γνώση ελληνικών. Και αν προσθέσετε σ' αυτό το γεγονός ότι ο ίδιος ο **Πτολεμαίος** δεν αποσαφηνίζει μεγάλο μέρος της ορολογίας την οποία χρησιμοποιεί στην ουσιαστική έκθεση της αστρολογικής πρακτικής του, μπορείτε να αντιληφθείτε ότι όσο πολύ κι αν ήθελαν οι Άραβες αστρολόγοι να διατηρήσουν την ελληνιστική κληρονομιά, αντιμετώπιζαν ορισμένες δυσκολίες.

Γνωρίζουμε επίσης ότι υπάρχουν ορισμένα ελληνιστικά κείμενα ιδιαίτερης σημασίας που απλώς δεν μεταφράστηκαν στα Αραβικά ή ακόμα κι αν μεταφράστηκαν στα Αραβικά ήταν σε κομμάτια. Το σημαντικότερο από αυτά είναι η **Ανθολογία** του **Vettius Valens**, που είναι η πιο περιεκτική επιζώσα ελληνιστική αστρολογική πραγματεία που έχουμε και είναι ένα πραγματικό χρυσωρυχείο πρακτικών τεχνικών και εκλεπτυσμένης αστρολογικής σκέψης. Προφανώς υπήρχε μία μετάφραση του Valens στα Περσικά, αλλά πολύ μικρό μέρος της κατόρθωσε να μεταφερθεί στην Αραβική γλώσσα, τουλάχιστον μερικά από τα πιο σημαντικά κομμάτια του Vettius Valens, συγκεκριμένα τα βιβλία 4, 5 και 6, που περιέχουν μια πολύ λεπτομερή και περίτεχνη πραγμάτευση αυτού που ονομάζουμε Χρονοκράτορες. **Χρονοκράτορες** είναι το δυτικό ανάλογο των Ινδουιστικών συστημάτων Dasha. Είναι τρόποι ορισμού πλανητικών κυβερνήσεων για συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα και βρίσκονταν στην πραγματικότητα στην καρδιά όλων των ελληνιστικών τεχνικών πρόβλεψης και χρονικού προσδιορισμού. Το γεγονός ότι αυτές οι μέθοδοι Χρονοκρατόρων που αναφέρει ο Valens στα βιβλία αυτά δεν φαίνονται να εμφανίζονται σε κανένα αραβικό κείμενο, τουλάχιστον σε όλα όσα έχουν φτάσει μέχρι τις μέρες μας, είναι μια ένδειξη ότι δεν έπεσε στα

χέρια τους αυτό το υλικό από τον Valens. **Και οι Χρονοκράτορες αποτελούν ουσιαστικά ένα πολύ κεντρικό και σημαντικό μέρος της ελληνιστικής αστρολογικής σκέψης.**

Αυτό που θέλω να επισημάνω είναι ότι συναντάμε δύο προβλήματα όταν το ελληνιστικό υλικό σχετίζεται με την Αραβική γλώσσα. Πρώτα απ' όλα, υπήρχαν μεταφραστικές δυσκολίες στη μετάβαση από την Ελληνική, μια ινδοευρωπαϊκή γλώσσα, στην Αραβική, η οποία ανήκει σε μία τελείως διαφορετική οικογένεια γλωσσών, ενώ επίσης οι Άραβες αστρολόγοι δεν είχαν όλο το υλικό. Παρ' όλα αυτά, οι Άραβες αστρολόγοι υπήρξαν όσο πιο πιστοί μπορούσαν στις ελληνιστικές πηγές τους, δεδομένων των σχολίων που μόλις παράθεσα. Το Αραβικό υλικό τώρα, ξεκινώντας από το 12ο με 13ο αιώνα, μεταφράστηκε σε μεσαιωνικά λατινικά, επιστρέφοντας έτσι σε μια ινδοευρωπαϊκή γλώσσα, και από αυτές τις μεσαιωνικές λατινικές μεταφράσεις μεταφράστηκε περαιτέρω σε σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες, οπότε μπορεί να έχετε για παράδειγμα μια αγγλική μετάφραση ή μια αγγλική πραγματεία του William Lilly πάνω στην αστρολογία που είναι ουσιαστικά μεσαιωνική αστρολογία, παρ' όλο που χρονολογείται σχετικά αργά. Αυτός ο τύπος αστρολογίας συνέχισε να επιβιώνει κατά τη διάρκεια του λεγόμενου Διαφωτισμού, αν και σε πολύ εκφυλισμένη μορφή. Έτσι οι αστρολόγοι του 19ου αιώνα δεν είχαν στην πραγματικότητα παρά σκόρπια κομμάτια της πρωτότυπης ελληνιστικής παράδοσης, όταν ήρθε η ώρα να «ενορχηστρώσουν» μια νέα αναγέννηση της αστρολογίας, η οποία κορυφώνεται τον 20ό αιώνα. Όπως ανέφερα και προηγουμένως, έννοιες όπως οι οίκοι, τα ζώδια, οι όψεις, οι χρονικές μέθοδοι όπως οι διελεύσεις, οι πρόοδοι κ.λπ. εισήχθησαν στην πραγματικότητα αρχικά κατά τη διάρκεια της ελληνιστικής περιόδου. Δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι χρησιμοποιούσαν αυτά τα μέσα οι Βαβυλώνιοι ή οι προ-ελληνιστικοί Αιγύπτιοι αστρολόγοι. Έτσι, μέρος αυτών επιβιώνει μέχρι τη σύγχρονη εποχή, οπότε κατά τον 20ό αιώνα, ο Dane Rudhyar και άλλοι σύγχρονοι αστρολόγοι έθεσαν εκ νέου τις έννοιες για τα θεμέλια της αστρολογίας, με βάση αυτό που εγώ θα αποκαλούσα τα απομεινάρια από ό,τι είχε επιβιώσει από την αρχική παράδοση. Έτσι, η σύγχρονη αστρολογία εξακολουθεί να είναι, ως προς τις έννοιες και τις διαδικασίες που την ορίζουν, αναγνωρίσιμα ελληνιστικής προέλευσης, παρ'

όλο που το πλαίσιο στο οποίο τοποθετήθηκαν αυτές οι τεχνικές, οι διαδικασίες και οι έννοιες είναι ριζικά και τελείως διαφορετικό από το ελληνιστικό.

Επιτρέψτε μου να κάνω ένα τελευταίο μικρό σχόλιο ως κατάληξη αυτής της μικρής ιστορικής αποτίμησης που σας παρουσίασα.

Λέγεται μερικές φορές από ορισμένους σύγχρονους αστρολόγους που είναι κάπως εξοικειωμένοι με την ιστορία της αστρολογίας ότι μεγάλο μέρος της πρωτότυπης ελληνιστικής κληρονομιάς απορρίφθηκε από μετέπειτα αστρολόγους όταν βρήκαν ότι δεν έφερνε αποτέλεσμα· με άλλα λόγια, το γεγονός ότι μεγάλο μέρος του ελληνιστικού υλικού λείπει από τη σύγχρονη αστρολογία, δεν οφείλεται σε ατυχήματα στη μετάδοση, αλλά μάλλον στο γεγονός ότι οι αστρολόγοι έκαναν απλώς δοκιμές και βρήκαν ότι μεγάλο μέρος του αρχικού υλικού δεν ήταν αποτελεσματικό, οπότε δεν το κατέγραψαν ή δεν το ανέφεραν. **Τίποτα δεν μπορεί να απέχει περισσότερο από την πραγματικότητα.** Ειδικότερα οι Άραβες αστρολόγοι, διατήρησαν με φροντίδα κάθε μικρό κομματάκι παραδοσιακής γνώσης που θα μπορούσε να πέσει στα χέρια τους και **δεν θα απέριπταν ποτέ κάτι επειδή δεν μπορούσαν οι ίδιοι να το κάνουν να φέρει αποτέλεσμα.** Η άποψή τους θα ήταν ότι αν δεν ήταν σε θέση να το καταστήσουν αποτελεσματικό, **αυτό οφειλόταν στο γεγονός ότι εκείνοι δεν είχαν κατανοήσει το αρχικό υλικό.** Αυτή η συντηρητική τάση για τη διατήρηση της αστρολογικής παράδοσης συνεχίστηκε αρκετά στη μεσαιωνική λατινική περίοδο. Μόνο κατά την περίοδο της Αναγέννησης έχουμε αστρολόγους όπως ο Kepler να απορρίπτουν τεράστιες ποσότητες από την αρχική κληρονομιά που έφτασε σ' αυτόν, επειδή δεν μπορούσε να κατανοήσει πώς μερικές από αυτές τις μάλλον περίεργες και μυστηριακές μεσαιωνικές τεχνικές θα μπορούσαν να έχουν νόημα εντός οποιουδήποτε επιστημονικού πλαισίου. Όμως, κατά τη γνώμη μου, αυτό είναι απλώς ένα μέτρο του πόσο βαθιά φτάσαμε στην κατανόηση του αρχικού πλαισίου που υπόκειτο της Ελληνιστικής αστρολογίας με απαρχή το 2ο αιώνα π.Χ. Ξέχασα να αναφέρω ότι η Ελληνιστική αστρολογία άφησε επίσης ένα αλάνθαστο αποτύπωμα στην γηγενή αστρολογία της Ινδίας. Τουλάχιστον αυτό θα κατεδείκνυαν πολλοί σημερινοί λόγιοι. Από όλες τις αστρολογίες, η ινδική αστρολογία και η Ελληνιστική αστρολογία μοιάζουν περισσότερο μεταξύ τους σε ό,τι αφορά στο πνεύμα και την πρακτική τους, σε σχέση με

κάθε άλλη μορφή αστρολογίας είτε από τη δύση ή από την ανατολή. Το πρόβλημα από την επιρροή αυτού του ελληνιστικού υλικού στην Ινδία αμφισβητείται έντονα από πολλούς Ινδούς αστρολόγους και αποτελεί σίγουρα ένα θέμα που θα απαιτήσει πολλή ακαδημαϊκή έρευνα στο μέλλον. Όμως, είναι πολύ δύσκολο να αγνοήσουμε το γεγονός ότι η γλώσσα που χρησιμοποιείται στην περιγραφή των οίκων στην ινδική αστρολογία είναι απλώς ορολογία προερχόμενη από την ελληνική γλώσσα, αλλά γραμμένη με ξένο αλφάβητο, με τους ελληνικούς όρους για τα ίδια πράγματα. Όπως έχω ήδη πει, όμως, αυτή δεν είναι ούτε η ώρα ούτε ο τόπος για να υπεισέλθουμε στη συγκεκριμένη ακαδημαϊκή σύγχυση.

Συνεχίζεται.....